

Cooperativa Unió d'Amics

Sant Quirze de Besora

Ubicació

Comarca: Osona
Lloc/Adreça: Carrer Joan Baptista Espadaler núm. 6
Emplaçament A la part baixa de les escales que porten el mateix nom que el carrer mirant a migdia i delimitada per la part del darrere de les finques núm.
Alçada: 568,2

Coordenades:

Latitud: 42.099999847083
Longitud: 2.2217989429029
UTM Est (X): 435652
UTM Nord (Y): 4661172

Classificació

Número de fitxa 08237 - 86
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Contemporani
Segle XX
Any 1898, 1932
Estat de conservació Bo
Protecció Legal i física
Tipus de protecció: BCIL
Observacions protecció: Núm catàleg 1065-I Acord del Consell Comarcal el 30/03/2006
Data aprovació: dj., 30/03/2006 - 12:00
Número inventari Sí. IPA. Núm. 30914
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Social
Titularitat Pública
Titular: ajuntament de Sant Quirze de Besora

Descripció

Es tracta d'un edifici de grans dimensions i situat al costat de les escales i carrer de Joan Baptista Espadaler fent cantonada amb el carrer de Sant Josep i també amb els horts del darrere de les cases del carrer del Pont. Presenta una planta mes aviat rectangular d'uns 1187 m2 de superfície construïda i composta per una planta semi soterrada, una planta baixa, un primer pis i unes golfes cobertes amb teulada a dues vessants de teula ceràmica àrab damunt de cavalls i llates de fusta i amb el carener paral·lel a la façana principal que mira a migdia i on hi trobem les portes d'accés. La composició de les façanes és molt geomètrica i ordenada i denota un cert caire del corrent modernista. S'hi evidencien dues fases constructives. La primera i més antiga és la situada a la part de més a llevant i correspon amb 2/3 parts de l'edifici actual. La segona és a ponent i correspon amb un allargament del primer amb una tècnica i estil més convencionals. Al cos més antic s'hi obren a nivell de planta baixa. A la planta baixa s'obren un conjunt de 7 finestres i una porta d'accés a la planta baixa emprada com a centre de dia. Les finestres estan protegides per reixes de ferro forjat amb els barrots de secció en espiral i trenada i reforçats per barres travesseres horitzontals. Cal destacar que els barrots verticals estan acabats en forma de voluta i cada obertura incloent la porta d'entrada esta emmarcada per una motllura feta amb maó ceràmic. A l'alçada del primer pis s'obren tres balconeres en forma d'arc de mig punt i partida en tres parts mitjançant pilastres de maó, de les que únicament la part central correspon amb l'accés al balcó. aquests elements que sobresurten del pla de la façana estan protegits per una barana de ferro forjat amb els barrots de secció circular simple i alternats per altres de trenats. El passamà es recte i val a dir que a la part central hi ha decoració de volutes i medallons també de forja. Aquestes tres obertures es disposen simètricament al llarg de la façana destacant el fet que la central és més esvelta i alta que les de cada costat. Corona la façana un ràfec format pel voladís de la coberta i sostingut per bigues de fusta. La façana lateral que mira a l'est en direcció a les cases del carrer del Pont coincideix amb el pinyó de la coberta. Hi ha un predomini del massís respecte el buit ja que s'hi obren poques obertures i les que hi ha esta paredades. A la planta baixa hi trobem dues finestres rectangulars i al primer pis dues més de les mateixes mides que les ja esmentades i flanquejant una finestra central coronada en arc de mig punt i dividida en tres registres mitjançant dues pilastres de maó ceràmic. A sota la teulada i coincidint amb el nivell de les golfes hi ha una petita finestra de ventilació. La darrera façana visible és la que s'orienta a tramuntana i és la que té menys interès. Coincideix amb un dels costats llargs de l'edifici i es compon mitjançant sèries de set portes tant a la planta baixa com el primer pis. Val a dir que algunes de les obertures del primer pis estan paredades. La comunicació entre la planta baixa i les obertures del primer pis es fa mitjançant unes escales i un balcó exterior amb barana de barrots de ferro forjat de secció circular i sostinguda per revoltons ceràmics i tornapunts de ferro. Tot l'aparell de les façanes és de maó ceràmic cuit, units amb ciment pòrtland i disposat a trenca junt llevat de la planta baixa del carrer de Joan Baptista Espadaler que és amb aparell de maçoneria amb arrebossat de calç i amb els emmarcaments de les obertures en maó ceràmic.

El segon cos que es projecta a continuació del primer esta format per dues portes d'entrada a la planta baixa que permet d'accedir a les escales que comuniquen amb la resta de plantes. A la planta primera i seguint el mateix ordre que el cos originari descrit al paràgraf anterior hi ha obertes dues balconeres quadrangulars separades per pilastres de maó ceràmic seguint el model del cos original amb el balcó de la mateixa tipologia que els restants. L'acompanyen dues finestres rectangulars emmarcades en maó cuit i situades al costat dret. Damunt seu hi ha tres finestres que coincideixen amb el nivell de les golfes. La façana de la part del darrere es compon mitjançant un arc de grans dimensions i de descàrrega a la planta baixa i tres finestres més a l'alçada del primer pis que es comuniquen mitjançant l'allargament del balcó exterior. L'aparell d'aquesta part de l'edifici malgrat sigui també de maó cuit difereix de la resta ja que presenta unes mides més grosses i

una composició diferent

L'interior de la planta semi soterrada està pendent d'obrar i s'utilitza com a magatzem del club d'història local per a guardar la seva documentació i també com a magatzem d'objectes d'una col·lecció etnogràfica i de la que se n'ha dedicat una fitxa a part. En aquesta part que coincideix amb la part ampliada hi ha un forn de pa de grans dimensions que es conserva en molt bon estat.

L'escala de l'interior conservada i restaurada amb la seva fisonomia es compon d'una barana de ferro forjat amb els barrots simples de secció en espiral i també trenada amb volutes intercalades que sostenen un passamà de fusta i l'escala amb els graons de petja i contrapetja fets amb marbre polits. Aquest element permet la comunicació amb la resta de les plantes, especialment la primera on hi ha l'antiga sala de ball reconvertida en cine "el cinema avenida" i avui convertida en sala d'entrenament i de competicions del club tennis taula. La resta d'espais corresponen a aules policulturals del centre de dia així com a hotel d'entitats. A la darrera planta hi ha encara l'antiga sala del projector del cine amb el projector encara al seu lloc i fins hi tot algunes bobines de les pel·lícules.

Observacions:

L'edifici encara manté elements originals dignes de ser conservats com l'antiga sala de projecció del cinema o per exemple l'esoai del forn de pa de la mateixa cooperativa on està pendent d'obrar i en el que es custodien els elements d'una col·lecció etnogràfica. Aquest espai es podria condicionar com a espai d'investigació del club d'història local, magatzem i fins hi tot d'exposició de la col·lecció etnogràfica. La resta de plantes ja estan rehabilitades i en funcionament.

Història

La cooperativa "Unió d'amics de Sant Quirze" va néixer a principi del segle XX en el marc de lles agrupacions sindicals i les lluites obreres de principi de segle XX motivades per l'explotació laboral de les fàbriques i la lluita contra la burgesia. En aquest marc van aparèixer agrupacions sindicals com el cas d'una petita secció de la UGT que va promoure vagues tant a Sant Quirze com a Montesquiu per a les protestes de les jornades laborals de 76 i 78 hores setmanals a banda de l'explotació de les dones i els nens. Segons Serrallonga (Serrallonga ob. cit. p-108) aquesta vaga va tenir especial incidència a Manlleu. En el cas de Sant Quirze els obrers estan afiliats a la Federació de Treballadors de la Regió Espanyola, a la Unión Manufacturera, a les tres classes de Vapor i alguns a la UGT, totes elles de caire sindicalista. No obstant hi ha un petit grup de visió anarquista que es vincularà a la Unión Obrera de Montesquiu i que creixerà amb força ja que participen al congrés obrer de Barcelona celebrat el 1888. També col·laboren en les vagues de 1889 a Ripoll contra els fabricants Badia i Miolau que es solidaritzen entre ells i hi envien diners. Ara bé mentre que a la comarca funcionen les agrupacions socialistes destacant les de Manlleu, Torelló o Roda de Ter, en el cas de Sant Quirze tarda en aparèixer una associació amb veu pròpia que actuarà en contra el parer de les autoritats municipals i que es denominarà *Centro familiar de San Quirico de Besora* (Serrallonga, ob. cit 109) amb seu a la Fonda del Ter situada a la zona dels quatre cantons o eixample nou. Aquesta associació recollirà socis majors de 20 anys i actuarà de forma clandestina i esquenes del govern municipal representat pel governador civil. Entre les activitats organitzades hi destacariem el cinema, sales de ball i altres activitats ludico culturals. Ara bé el govern municipal sempre reacci a la seva aparició i després de diversos intents rep autorització per al seu tancament per part del govern civil " *De conformidad a lo dispuesto en el articulo 3 de la Ley 30 de junio de 1887, dando cuenta a los tribunales de la infracción de la misma*" Ara bé tot i així el maig del mateix any es reconeix mitjançant una nova carta del govern civil l'autorització de fer ball els diumenges i també altres jocs legals que figuraven en els seus estatuts. Tot i així la cooperativa Unió Sanquizenca deixava a la venda de productes de primera necessitat entre altres tasques va néixer el 1898 tot i que Serrallonga opina que existia i funcionava clandestinament des de feia

anys ja que actuava com a tal. Va esdevenir un símbol de la resistència obrera i actuava també com a economat.

Anys més tard i en concret el 1931 la cooperativa unió d'amics demana permís a les autoritats locals municipals i governatives per instal·lar un forn de pa a la cooperativa a fi de facilitar i estalviar el preu d'aquest producte per als cooperativistes. Tot i així el govern municipal denega aquest permís ja que "*el nuevo horno que pretende instalar la cooperativa perjudicaria a los panaderos de la población*". Tot i així aquest forn seria erigit fins l'arribada del primer ajuntament republicà autoritza la instal·lació d'un forn de cocció per part d'una casa italiana (OFF. G. TIBILLETTI. MILANO) nom al que surt gravat a la porta de la boca del forn per abastir la cooperativa. Possiblement la instal·lació d'aquest element seria la causa de la construcció i allargament de l'edifici inicial a la part de ponent i amb una tècnica i estil completament diferent. (ASQB. "Històric". Expedient de construcció d'un forn de pa a la cooperativa. D'aquest forn es va encunyar una moneda que funcionava clandestinament a la pesseta i que servia per intercanviar els productes, en aquest cas el pa. Hem trobat encara en alguna casa de subhastes exemplars d'aquesta mateixa moneda.

Cal esmentar també que l'any 1961 es va inaugurar "la sala d'espectacles i balls de la coopertiva unión de amigos, i també un cinema anomenat avenida. D'aquest cinema en tenim documentació al llibre redactat per Joaquim Roca Vilageliu on esmenta que va tenir una durada de deu anys segons un dels seu principals artífex Àngel Carbonell i Arderiu. Segons Arderiu es van projectar pel·lícules com ara "*el kargo y calido verano*" de Martin Ritt amb Paul Newman com a actor i "*La pradera sin ley*" de King Vidor i amb actors de nom com ara Kirk Douglas. Altre pel·lícules projectades van ser "*Marcado por el odio*" de Robert Wise, *Susan Slade*, un film eròtic censurat pel franquisme. Altres films eren *El arbol ahorcado*, *La esclava libre*, *A 23 pasos de Baker Street* de Van Johnson, *Constino el grande* Amb cornel wilde, *Kansas busca a un asesino....* Segons esmenta el preu de Platea eren 2,00 ptas i el general 0,90 cts. (ROCA i VILAGELIU; ob cit. p.34)

La cooperativa va funcionar de forma paral·lela al govern municipal fins a la fi de la guerra civil on les mesures del racionament i de la postguerra dificultaren l'obtenció de les matèries primeres i els productes de primera necessitat. Va ser en aquest moment quan es van clausurar la major part de les activitats culturals i de joc i només va funcionar de forma molt irrisòria l'economat Els darrers socis van cedir l'edifici l'any 2002 després de tancar per no "*poder competir amb les grans superfícies*" el quals en va passar a ser el propietari i inicià diversos tràmits per a rehabilitar-loi.

Així doncs l'any 2009 i gràcies al denominat "Pla Zapatero" es va poder rehabilitar la planta primera per a destinar-hi un "Esplai", espai recreatiu i l'antiga sala se ball com a sala polivalent i també un centre de dia. També es va instal·lar un ascensor i es van construir uns serveis. Queda pendent d'obrar la planta semi soterrani i també la part del sota teulada.

Bibliografia

GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT DE CULTURA. Inventari de patrimoni arquitectònic. "La coperativa unió d'amics"

ROCA VILAGELIU JOQUIM: 2004. Joaquim Roca Vilageliu, un cinèfil empedreït. "Cine Avenida. Sant Quirze de Besora"

SERRALLONGA URQUIDI, JOAN; 1998. Sant Quirze de Besora de 1714 a l'actualitat. Eumo Editorial.

AMSQ. "Històric". Expedient de construcció d'un forn de pa a la Cooperativa

<https://ca.wiki.org>. categoria. edificis de Sant Quirze de Besora. La ccoperativa unió d'amics

<https://www.elter.net/noticia/noticia>. 7 novembre de 2009. Sant Quirze de Besora disposarà abans de finals d'any el nou espai per a activitats. La Cooperativa.

<https://elnou9.cat>. noticia. 28/08/2009 Sant Quirze de Besora recupera la Coooperativa on portaran l'esplai
aureoy callico S.L. Subastas numismaticas . Feb. 2021

